

Počátek mladého paleolitu

- rámcově mezi 40 - 30 000 BP
- spadá do období teplotních výkyvů, globálně ale tepleji než na konci středního paleolitu
- Neandertálci jsou střídáni moderními sapienty jako nositeli kultury

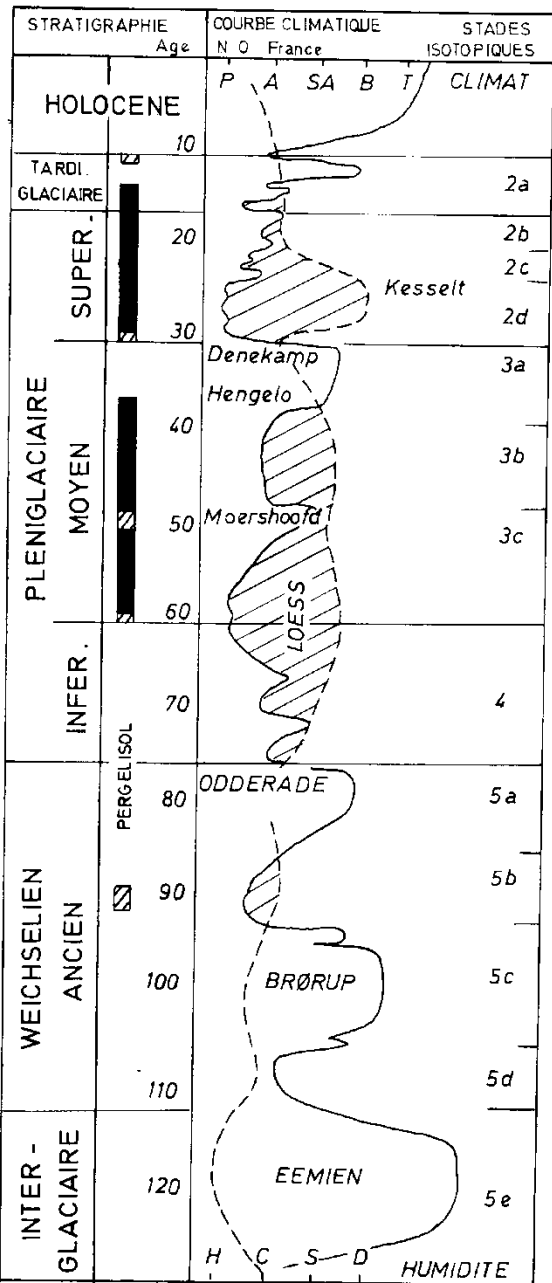

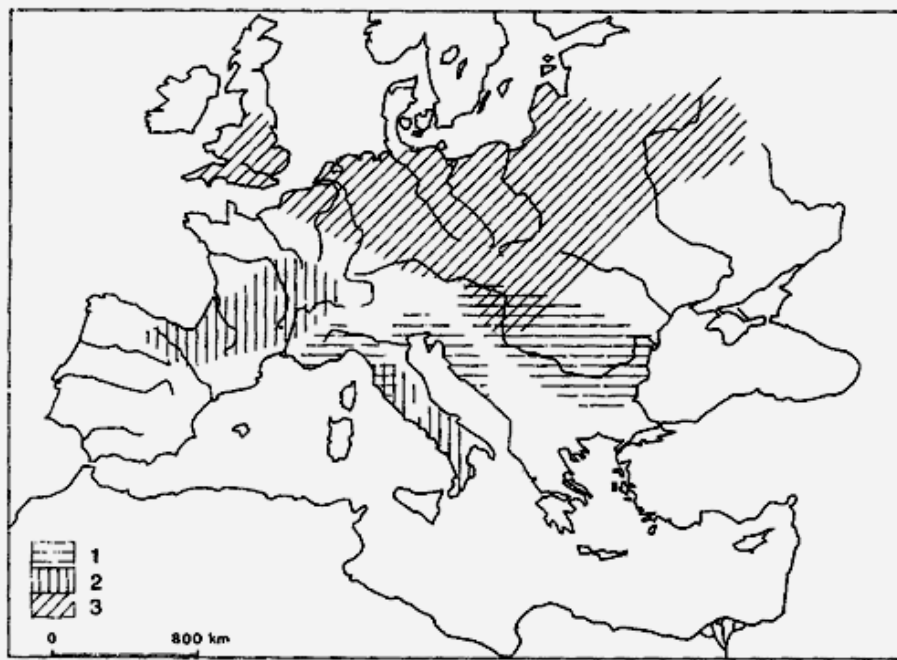
FIG. 5. — Séquence climatique du dernier cycle interglaciaire/glaciaire dans le nord-ouest de la France (d'après B. Van Vliet-Ianoë, 1990 ; modifié).

Légende détaillée.

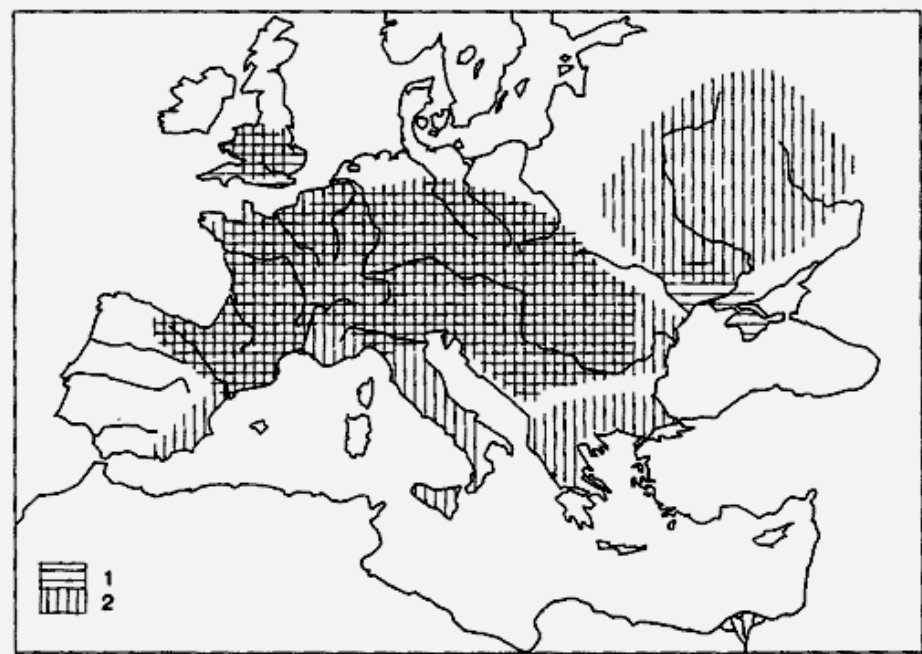
Pergélisol : en hachures = discontinu ;
en noir = continu.

Climat : P : polaire ; A : arctique ;
SA : subarctique ; B : boréal ;
T : tempéré.

Rozsah osídlení Kulturní okruhy

Map 14 Distribution of the principal cultures of the beginning of the European Upper Palaeolithic, between around 38,000 and 32,000 years ago. 1, Aurignacian; 2, Châtelperronian; 3, Northern leaf-shaped points.

Map 15 The two principal cultures of Europe between about 32,000 and 22,000 years ago spread over the whole of the continent. The wide areas covered in central Europe contrast with the sporadic areas in Mediterranean and Eastern Europe. 1, Aurignacian; 2, Gravettian.

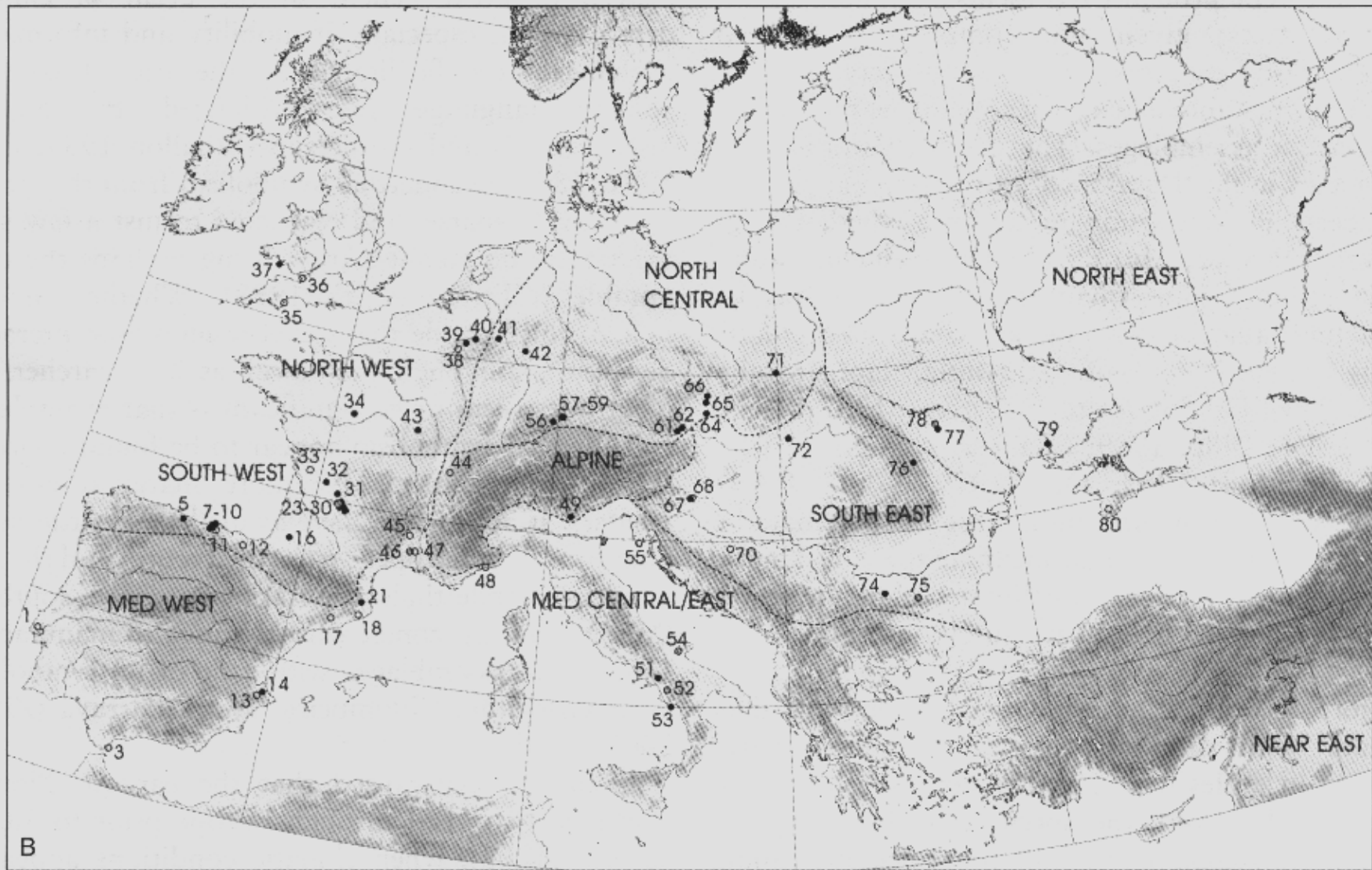

Fig. 2

Maps of dated Aurignacoid assemblages in Europe: (a) dated assemblages prior to *c.* 37 ka cal BC; (b) dated assemblages between *c.* 37 and *c.* 29 ka cal BC. Dotted lines indicate Gamble's (1986, 72) regional provinces of Europe (*cf.* Figure 3)

KEY: open circles='Pioneer' aurignacian assemblages; grey circles='Pioneer' and 'Developed' Aurignacian assemblages occurring at the same site within the same time-slice; black circles='Developed' Aurignacian assemblages

Basemap © Bartholomew Ltd 2001, reproduced by kind permission of HarperCollins Publishers

TABLE 5. DATED AURIGNACIAN SITES PROVISIONALLY CLASSIFIED INTO 'PIONEER' AND 'DEVELOPED' TYPES

	'Pioneer' Aurignacian	'Developed' Aurignacian
c. 46–37 ka cal BC (45–37 ka uncal BP) (Fig. 2a)	†Gato Preto (2); El Pendo (6); El Castillo (7); Abri Romaní (17); Reclau Viver (19); l'Arbreda (20); Trou Magrite (38); Fumane (49); Paina (50); das Geißenklösterle III (56); †Keilberg-kirche (60); †Willendorf II (61); Divje Babe (69); Istállóskö (72); Peskö (73); Temnata (74); Bacho Kiro (75).	La Viña (4); Isturitz (15); Abri Castanet (22); Abri Caminade (25); das Geißenklösterle II (56); †Willendorf II (61); †Krems-Hundssteig (62).
c. 37–29 ka cal BC (37–27 ka uncal BP) (Fig. 2b)	†Pego do Diabo (1); Gorham's Cave (3); Rascaño (11); Labeko Koba (12); Cova Beneito (13); Abri Romaní (17); †Cal Coix (18); Abri Pataud (27); St-Césaire (33); Kent's Cavern (35); Uphill (36); Trou Magrite (38); La Baume de Gigny (44); Les Pêcheurs (45); Esquicho-Grapaou (46); La Salpetrière (47); Riparo Mochi (48); Castelcivita (52); Paglicci (54); Šandalja II (55); Bockstein-Törle (57); Vindija (68); †Lušcic (70); Bacho Kiro (75); †Mitoc Malul Galben (78); Siuren (80).	La Guelga (5); El Castillo (7); Ruso (8); Cueva Morin (9); Arenillas (10); Las Mallaetes (14); Brassempouy (16); Mollet (21); Roc de Combe (23); Le Piage (24); Abri Caminade (25); Le Flageolet (26); Abri Pataud (27); La Ferrassie (28); Le Facteur (29); La Rochette (30); Combe Saunière (31); La Quina (32); Les Cottés (34); Paviland (37); Trou Al'Wesse (39); Trou Walou (40); †Lommersum (41); Wildscheuer (42); Grotte du Renne [Arcy] (43); Esquicho-Grapaou (46); Fumane (49); †Serino (51); Castelcivita (52); La Cala (53); Paglicci (54); das Geißenklösterle [II] (56); Höhlenstein-stadel (58); Vogelherd (59); †Willendorf II (61); †Krems-Galgenberg (63); †Milovice I (64); †Stránská skála (65); Pod Hradem (66); Velika Pecina (67); †Spadzista St., Kraków (71); Istállóskö (72); Temnata (74); Bacho Kiro (75); †Bistricioara-Lutarie (76); †Ripiceni-Izvor (77); †Mitoc Malul Galben (78); Sagaidak (79).

The classifications of site-names given in bold are uncertain, and they might instead be attributable to the alternative facies. Sites marked † are open-air rather than caves/rockshelters. Numbers in parentheses refer to those on the maps in Figure 2.

Portugalsko

Gato Preto: u města Azinheira na hraně Ri Maior Valley. TL datum $38\,100 \pm 3900$ je asociováno s ne-moustérienskou industrií s kanelovanými škrabadly. Datum asi není OK.

Grutta da Oliveira (Almouda): vr. 8 AMS $31\,900 \pm 480$;
vr. 9 AMS $40\,420 \pm 1220$ BP

Přežívání moustérienu

Châtelperronien

Cueva Morin, jeskyně Castillo, Pendo, Abric Romani).

Aurignacien

Hlavně v Kantábrii, pak i ke Středozevnímu moři.

Starý aurignacien

- Reclau Viver:
- Cueva Morin: vrstvy 9-8a a 8b
- El Pendo: vrstva 8

Klasický aurignacien

- El Castillo:
- La Pasiega: El Pendo:

Vyvinutý aurignacien

- El Otero: mladečské hroty
- Morin:
- El Pendo:

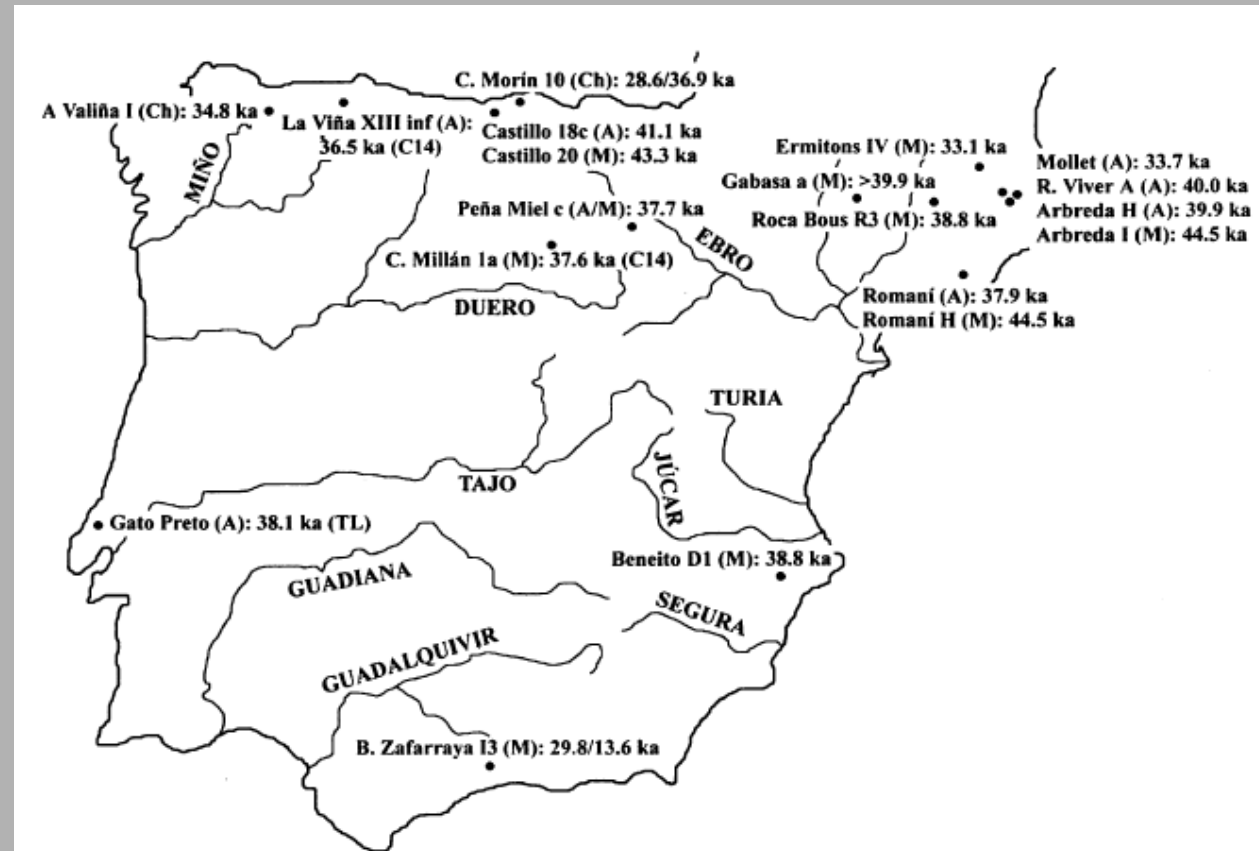

FIG. 6 – Couches et dates des gisements de la Péninsule Ibérique cités dans le texte. (M: Moustérien; Ch: Châtelperronien; A: Aurignacien).

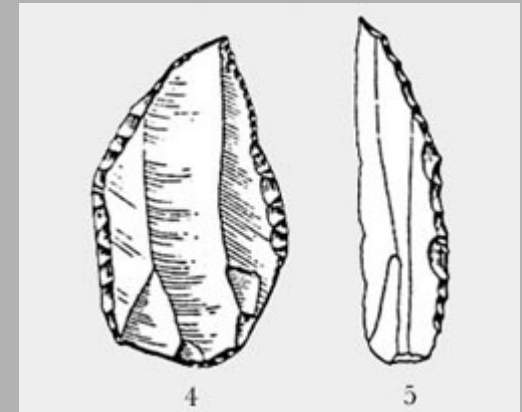
Francie

Přežívání moustérienu

vrstva VIII z **Gigny** (29 000 BP). Dále **Maras**, **Soyons**, **Tournal** –.

Châtelperronien

- **Rock de Combe**: interstratifikace s aurignacienu s chatelperonienem
- **Châtelperron**: eponymní lokalita
- **Combe Capelle**:
- **Saint-Cézaire**: antropologický nález neandertálce, **Le Moustier**: 41300-45800 TL
- **Fontéchevade**; **La Quina**; **Le Trou de la Chèvre**; **La Côte**; **Grotte du Renne** (Arcy-sur-Cure) – první osídlení 34-33 000BP. Osídlení na 80 m², konstruovaná ohniště, KPI hroty, šíska, tuby z ptačích kostí.

Aurignacien

Archaický aurignacien

La Ferrassie (vrstva E), **Roc-de-Combe** (vrstva 9), **abri Pataud** (vrstva 14-12); **Caminade** (37 200). Všechno málo typická industrie, škrabadla, málo rydel, čepelky Dufour, absence skutečných aurig. čepelí. Je dobře doložený v Languedoc-Roussillonu (**Esquicho-Grapaou**, **Tournal**), kde se vyvíjí do klasického aurignacienu.

Data:

• **Abri Pataud:** aurignacien 1 Chladná fáze - 34 000 BP - mnoho laterální aurig. retuše, piškotovité čepele, málo rydel, více škrabadel. Projevuje se pečlivý výběr surovin. Z KPI jsou typické hroty s rozštěpenou bází

• **Esquicho-Grapaou:** 31850 ± 1300 BP vrstva F2.

Mírná středowürmská fáze [do 35 tis. let] - vyšší podíl vysokých a vyčnělých škrabadel.

• **Rock de Combe:** interstratifikace s chatelperonienem, data 34.800; 33.400

• **La Ferrassie:**

• **Isturitz:** 36.510±610; 34.630

• **Le Flageolet I:** 32-34.000

Klasický aurignacien

• aurignacien 2 V období pod 30 tis. let - přibývá aurignacienských škrabadel a aurignacienských rydel a ubývá laterální retuše. Z KPI jsou to zejména mladečské hroty. Rozlišujeme skupinu okolo Castelmerle, údolí Vézéry, okolí Isturitz, roklina Gardon apod.

• **La Ferrassie**, vrstvy F, H, K6, K2

• **La Caminade**:, **Laugerie-Haute**, **Le Roc-de-Combe**.

Vyvinutý aurignacien

• aurignacien 3-5 Tato fáze je jen lokálním jevem projevujícím se v různých podílech laterálních retuší. ST.3: kopí oválného průřezu ST.4: bikónické kopí ST.5. Tento vývojový stupeň je současná s mladým périgordienem. Datace z jeskyně Canécaude (Aude) 24510 ± 400 BP, 22980 ± 330 BP.

• **La Ferrassie** vrstva H' a H'', **L'abri Pataud** (vr. 5, 6), **Le Flageolet I** (vr. VIII), **Le Roc-de-Combe**, **Le Facteur** (vr. 17-16)

Ulluzien

- Grotta de **Ulluzo**, ;severní Itálie **Sant Remomano** u Pizzy; **San Remo**
- Grota del **Cavallo**: nález *Homo sap. sap.* [2 zuby].

Aurignacien

Protoaurignacien

- Castelcivita** u Salerna,

Klasický

- j. **La Cala** (Salerne) –
- j. **Fossellone** (Mont Circé, Latium):
- Fumane !!**

Belgie

Celky s listovitými hroty ze severoevropské roviny - Lincombien

- **Couvin:**
- **Spy; Goyet**

Aurignacien

Hlavně v nížině Meuse. Otte rozlišil dvě skupiny:

škrabadlová facie

- **Spy, Goyet, Hastires** .:

rydlová facie

Trou Margite, grotte de la Princesse a vrstva v Goyet:

Anglie

Celky s listovitými hroty ze severoevropské roviny - Lincombien

•(mapa viz - Otte 1990: in: Mellars ed. The Emergence of Modern Humans. Eddinburg 1990) Kents Cavern

Paviland datace $25,840 \pm 280$ BP (OxA-8025).

•Soldiers Hole

•Barger Hole

•Hyena Den; Pinhole; Robin Hood's Cave ; Bramford Road

Aurignacien

Kent's Cavern: aurignacienská škrabadla

Německo

Aurignacien

Sirgenstein

Gessenklösterle

Bockstein Törle

Hohle Fels

Hohlenstein-Stadel

Vogelherd

Celky s listovitými hroty ze severoevropské roviny

Navazují na micoquien typu Rörshain a Altmühlien

- **Mauern:**
- **Ranis:**
- **Schwalbenberg, Ilsenhöhle, Rörshain**

Zároveň přežívá moustérien v **Balve IV**, který je paralelní s Altmühlienem a Chatelperroniem.

Zwierzynicien

- **Kraków – Zwierzyniec**: szeletienská vrstva je kladena do této kultury, viz definice kultury.

Jerzmanowicien

- **Jerzmanowice** – jeskyně Nietoperzowa (Kraków): vrstva 6-4. Z vrstvy 6 datum $38\ 650 \pm 1250$ BP. Asi skrýš lovců medvědů, doplňkově koní a

Szeletien

- **Dzierdzysław**:
- **Biśnik**: kamenná zídka ve vchodu do jeskyně
- **Mamutowa**:

Bohunicien

- **Dzierdzisław**:

Aurignacien

Rydlová facie

- **Kraków-Spadzista**:
- **Piekari**:

škrabadlová facie

- **Gura Pulavska**:
jeskyně **Mamutowa**: nález mladečského hrotu z mamutoviny.

Polsko

Rakousko

Aurignacien

Stará fáze

- **Willendorf: Senftenberg:** *Střední fáze*
- **Getzendorf:** hodně vysokých a vyčnělých škradel, aurignacienských čepelí a málo rydel. Hroty jsou oválné nebo cylindrické.
- **Langmannersdorf u Saint-Polten:** zkoumal J Bayer..
- **Krems Hundsteig:** lokalita s převahou čepelek Dufour, hrotů typu Krems a vysoká škrabadla, velice často z radiolaritu s datací 35.tis let BP. **KREMSIEN.**

Pozdní fáze

- **Senftenberg:**..
- **Alberndorf:**..

Ostatní

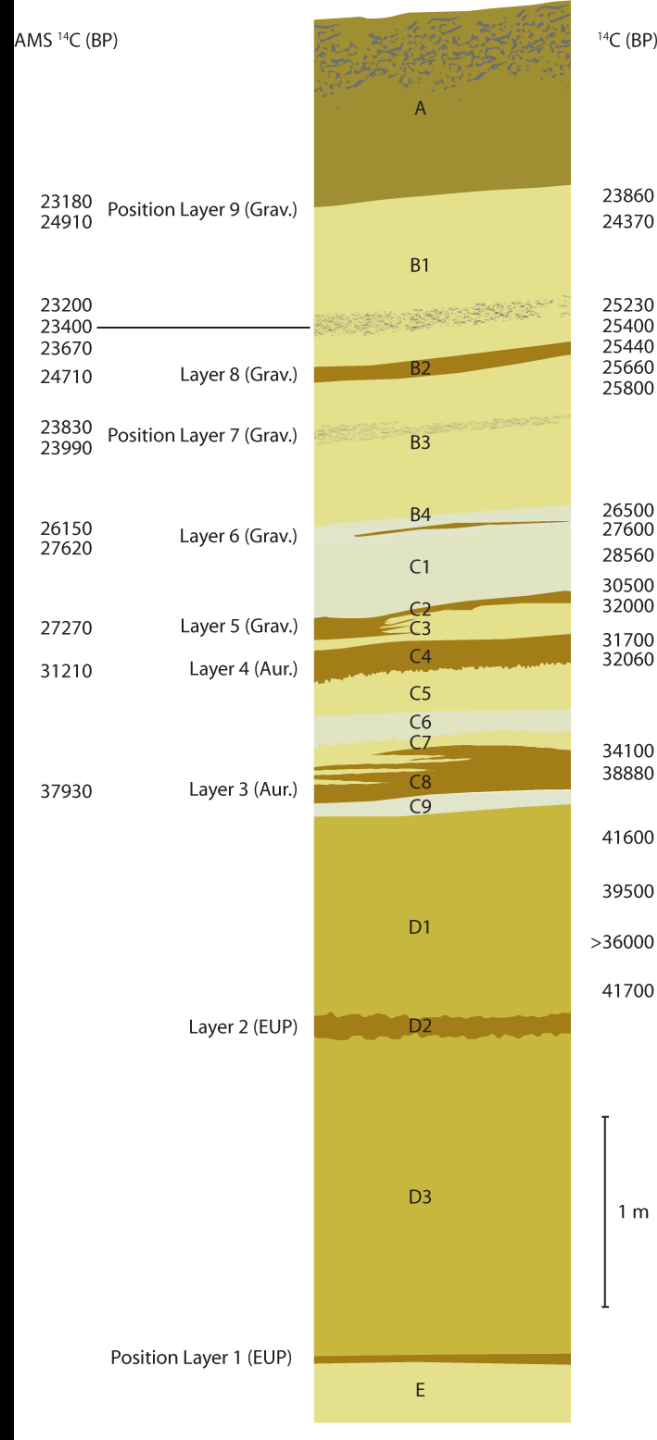
- **Galgenberg u Stratzingu:**
  - **Drachenhöhle** u Mixnitz, **Tischoferhöhle** u Kufstein – mladečské hroty v rakouských jeskyních.
- Miesslingstal:** dolní dětská čelist

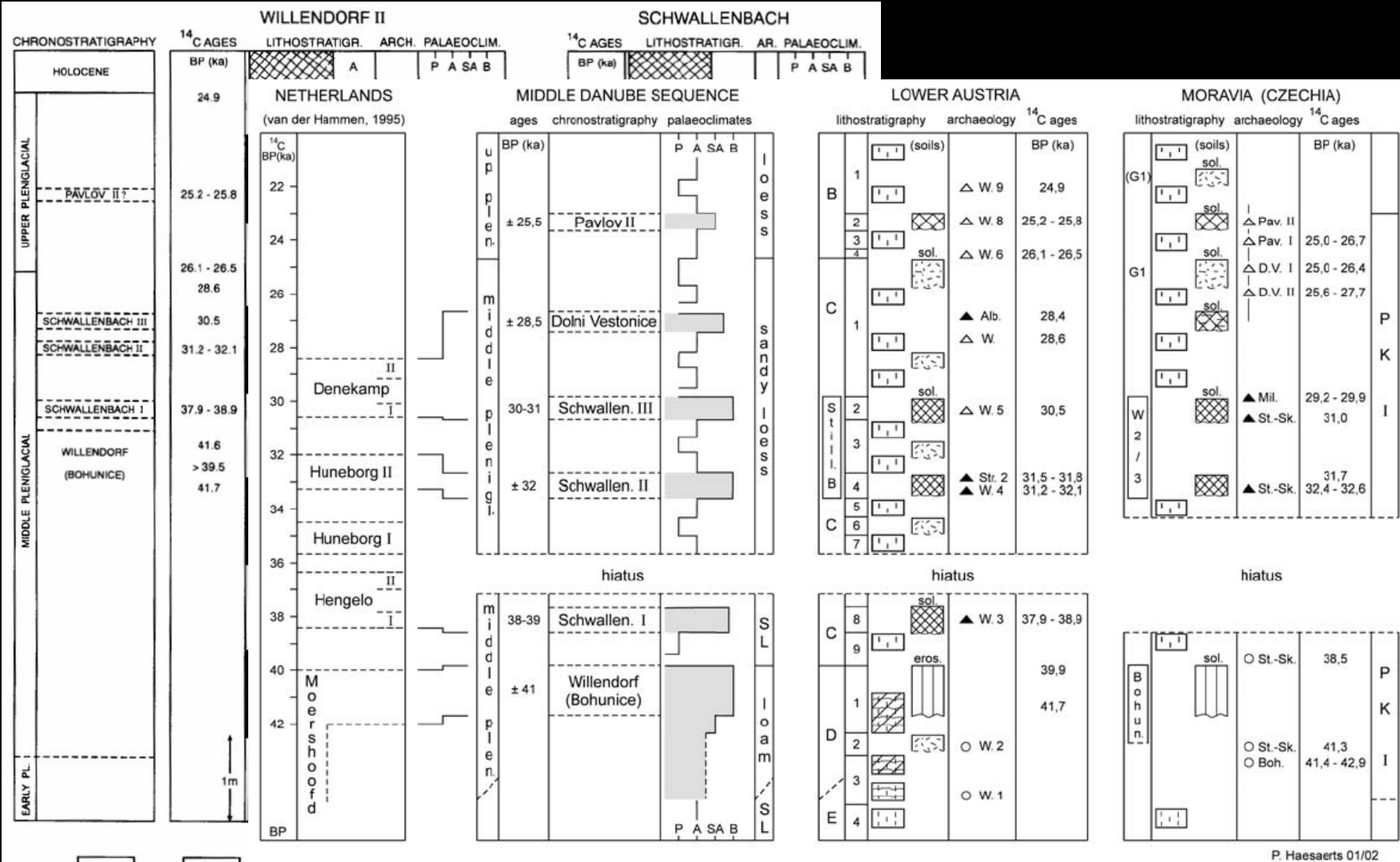

Willendorf II

vr. 2-4

P. Haesaerts 01/02

FIG. 4 – Paleolithic assemblages and sites of Lower Austria and Moravia with regard to the regional chronostratigraphy (middle pleniglacial and lower part of late pleniglacial) (graphic symbols as in Fig. 2). Abbreviations for paleoclimates: P. arctic, with deep frost or active permafrost; A. arctic; SA. subarctic; B. boreal. Abbreviations for lithology and soils: SL. sandy loess; Still. B. Stillfried B soil; Bohun. Bohunice soil; sol. solifluction; eros. erosion. Abbreviations for Paleolithic sites: W. Willendorf II; Alb. Alberndorf (Bachner et al., 1996); Str. Stratzing (Neugebauer-Maresch, 1996); Pav. Pavlov (Klima, 1976; Svoboda et al., 1994); D.V. Dolni Vestonice (Klima, 1963, 1995; Oliva, 2000); Mil. Milovice (Oliva, 1988); St.-Sk. Stranska Skala (Svoboda et al., 1994); Boh. Bohunice (Valoch, 1976).

FIG. 2 – Willendorf II and Schwallen I. 4. humiferous horizon; 5. B horizon; 6. bleached horizon (tundra grey); 7. stones; 8. early Upper Paleolithic; 9. Aurignacian; 10. Gravettian. Abbreviations for paleoenvironments: P. arctic, with deep frost or active permafrost; A. arctic; SA. subarctic; B. boreal.

Mad'arsko

Szeletien

- Szeleta

Aurignacien

- ISTALLÖSKÖ

- PESKÖ: datace na 34 600 B.P.

Rumunsko

Aurignacien je blízký kresnienu

• **Mitoc - MALUL GALBEN** : lokalita v Moldávii, kopaná H. Kirika. Po třetí půdou mladých spraší (34.tis. let). Typická jsou kýlovitá rydla a škrabadla.

• **Ripiceni Izvor**: na řece Prut. 3 vrstvy - industrie szeletsko - aurignacienského charakteru.

• **Tincova**:

• **COSAVA, VADASTRA**: lokality v Banátu charakteristické vysokými škrabadly a čepelkami Dufour.

Pestera cu Oase: čelist nalezená v roce 2002 v JZ části Karpat, datace 34-36 000.

MARIN CÂRCIUMARU AND MIRCEA ANGHELINU – THE CARPATHIAN MOUSTERIAN

193

- a – Aurignacian; b – Mousterian
- 1 – Cosava ●
  - 2 – Romanesti-Dumbravita ●
  - 3 – Tincova ●
  - 4 – Hotilor Cave-Herculane ●
  - 5 – Bordul Mare Cave-Ohaba Ponor ●
  - 6 – Muierilor Cave-Baia de Fier ●
  - 7 – Pestera Mare ●
  - 8 – Gura Cheii Cave-Rasnov ●
  - 9 – Lapos ●
  - 10 – Vadastra ●
  - 11 – Ciuperceni ●
  - 12 – Giurgiu-Malu Rosu ●
  - 13 – Cernica ●
  - 14 – Targusor (Cheia-La Izvor Cave, "La Adam" Cave) ●
  - 15 – Mitoc Malu Galben ●
  - 16 – Cioarei Cave-Borosteni ●
  - 17 – Cioclovina Cave ●
  - 18 – Curata and Spurcata Cave-Nandru ●
  - 19 – Gornea ●

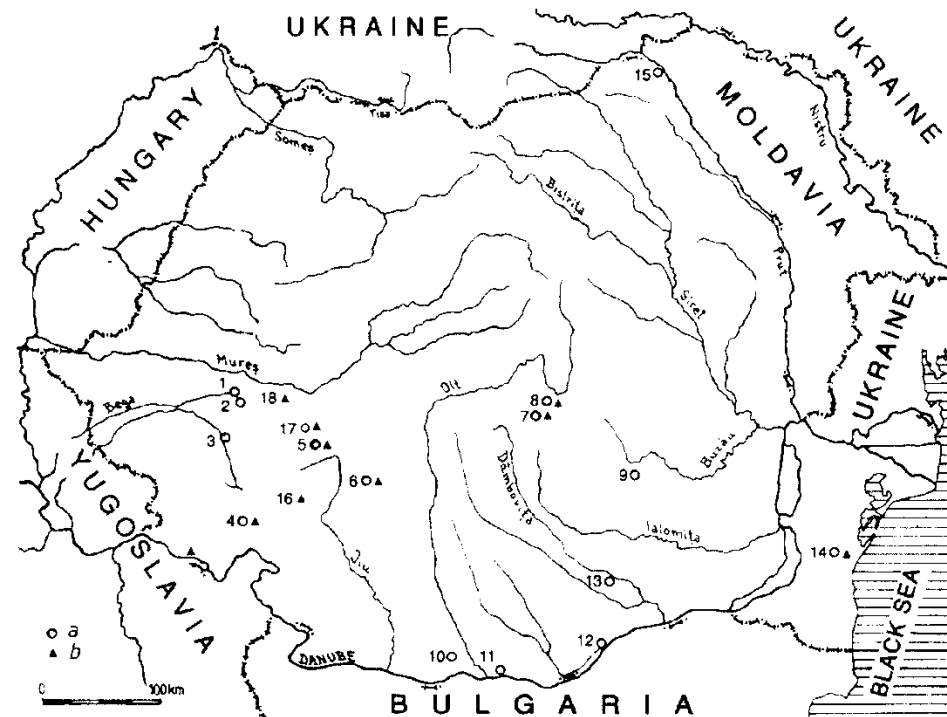

Fig.1 The Distribution of most important Mousterian and Aurignacian Sites in Southern Romania

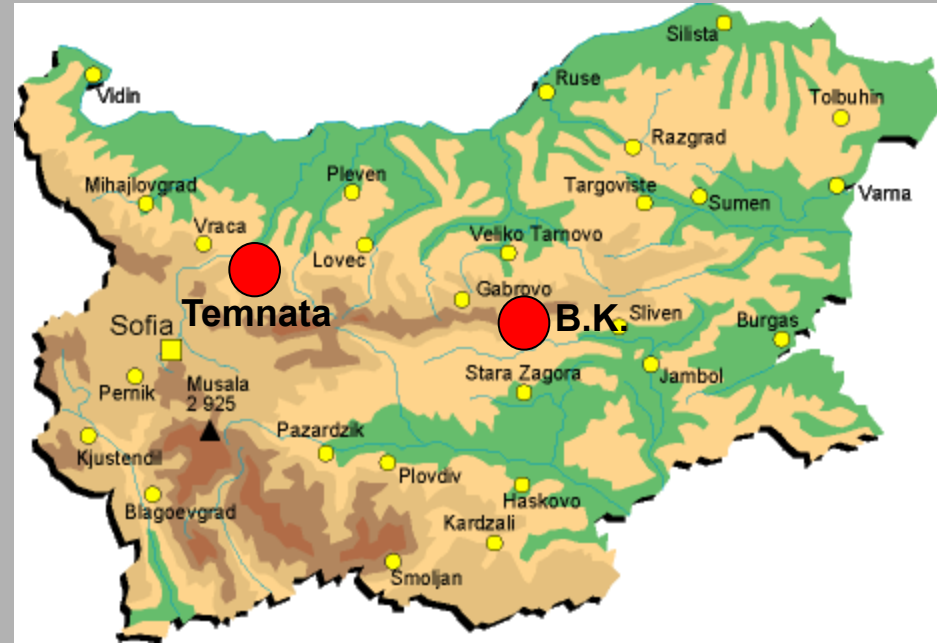
Bulharsko

aurignacien (bačokirien, preaurignacien)

• **BAČO KIRO**: k aurignacienu náleží vrstva 11, zpracovaná J.K. Kozlowským. Obsahovala nevalloiskou techniku. 41% retušovaných čepelí, 13% škrabadel, drasadla, 4% rydel, 9% retušerů, retušované hroty, aurignacienské laterální retuše a několik škrabadel, čepelky Dufour a Font-Yves. Hodně importovaných surovin. Tato industrie je označována jako bačokirien.

vrstva 9: hroty s rozštěpenou bází. Vr. 6 a 7 – zbytky lidí v aurignacienském kontextu, datované 29-33 000.

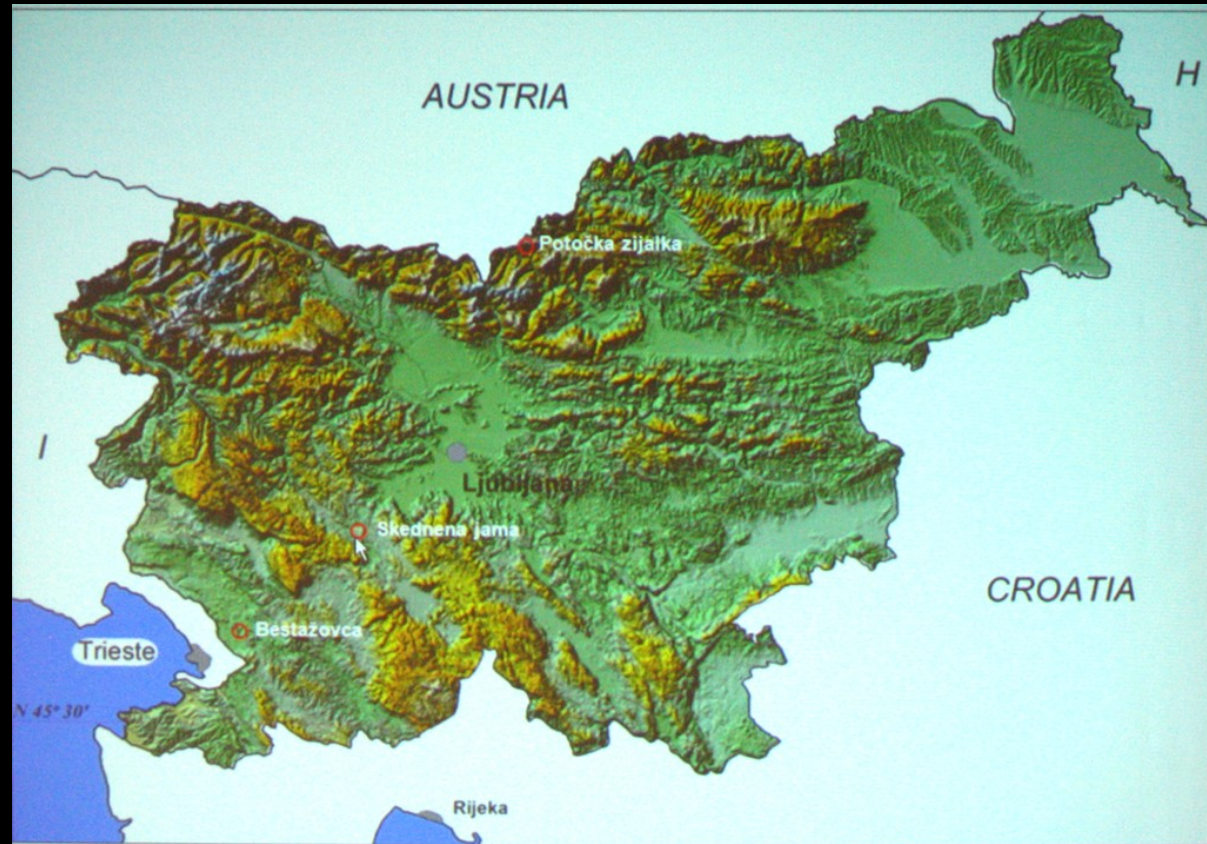
TEMNATA DUPKA: vysoká a nízká škrabadla. Vrstva je datována 40.-34. tis. let.

Slovensko

- **Velika Pečina:** lokalita zkoumaná S. Brodarem s kostěnými hroty.
- **Potočka Zijalka:** jeskyně (1700 m n.m.) v masívu Olševe ve vých. Karavankých horách v Slovensku. Při výzkumu 1928-30 našel S. Brodar uvnitř 115 m hluboké jeskyně více než 80 kostěných hrotů mladečského typu a spodní čelist medvěda se třemi otvory, na kterou se dají vyloudit tři tóny. J. Bayer pojmenoval podle této lokality olševskou kulturu (olševien). Na lokalitě vynikají masívní hroty mladečského typu, ale ne z mamutoviny. ŠI je chudá.
- **Mokryška Jamka:** co do ŠI a KPI je shodná s předcházející lokalitou.
- **Vindija G1 a G3:** ve vrstvách nálezy neandertálců, přičemž v G1 jsou i hroty mladečského typu - problém olševien
- **Betalov spodmol:**

aurignacien

- **MURALOVKA a ZOLOTOVKA**: lokality aurignacienského charakteru, ale lovecky jsou v podstatě totožné s lokalitami gravettienskými. Navíc jsou datovány na 18.-19.tis. let.
- **KOSTĚNKI 2**: vrstva 3. jedná se o geograficky odtrženou skupinu aurignacienu, která je však kulturně velice čistá. (čepele, škrabadla, rydla kladívka ze žeber).
- **Kostěnki 3**:
- **Kostěnki 1**, vr. 2-3: východní aurignacien.
- **KULIČIVKA, vr. III**: hornější vrstva obsahuje aurignacienské obrovské čepele, nevysoká škrabadla, málo je rydel – křemenicien (Stepanchuk – Cohen 2000-2001).
- **ABRI SJUREN**: lokalita na Krymu (Ukrajina) se 2 vrstvami aurignacienu s vysokými škrabadly a čepelkami Dufour v kontextu Crimea Moustérienu s bifaciálními nástroji (Kiik Koba fácie). Data: 28 450, 29 950.

Industrie s listovitými hroty

Szeletien

- Korolevo (Ukrajina):

Kultura streleckaja-sungir a spitzinkaja

- Na lokalitě **Kostěnki 12, vr. III** datum 32 700 BP, pohřeb ze **Sungiru** --OO--- je datován na 25 000 BP. Dále **Kostěnki 6** – Streleckaja, **Kostěnki 1** – Poljakova.
- Spitzinskaja: lokality **Kostěnki 17**, vr. II; **Kostěnki 12**, vr. II. Data okolo 36 400
Jedná se o kultury se středopaleolitickým základem. V obou se nachází cizí suroviny, čímž se vysvětluje, že původ mladého paleolitu je mimo Rusko.

Gorodsovskaja

- **Kostěnki 14**, vr. 3: cf. szeletien, datum 30 080.

Východní szeletien - Krym

- **Buran Kaya III**, level C: data okolo 32 200, 32 350, 36 700.

Mezmaiskaja: jeskyně na Kavkazu s pohřbem dítěte, podle data 29 195 z mladého paleolitu, ale DNA je neandertálská. Nevím, jestli spadá rovněž do okruhu východního szeletien.

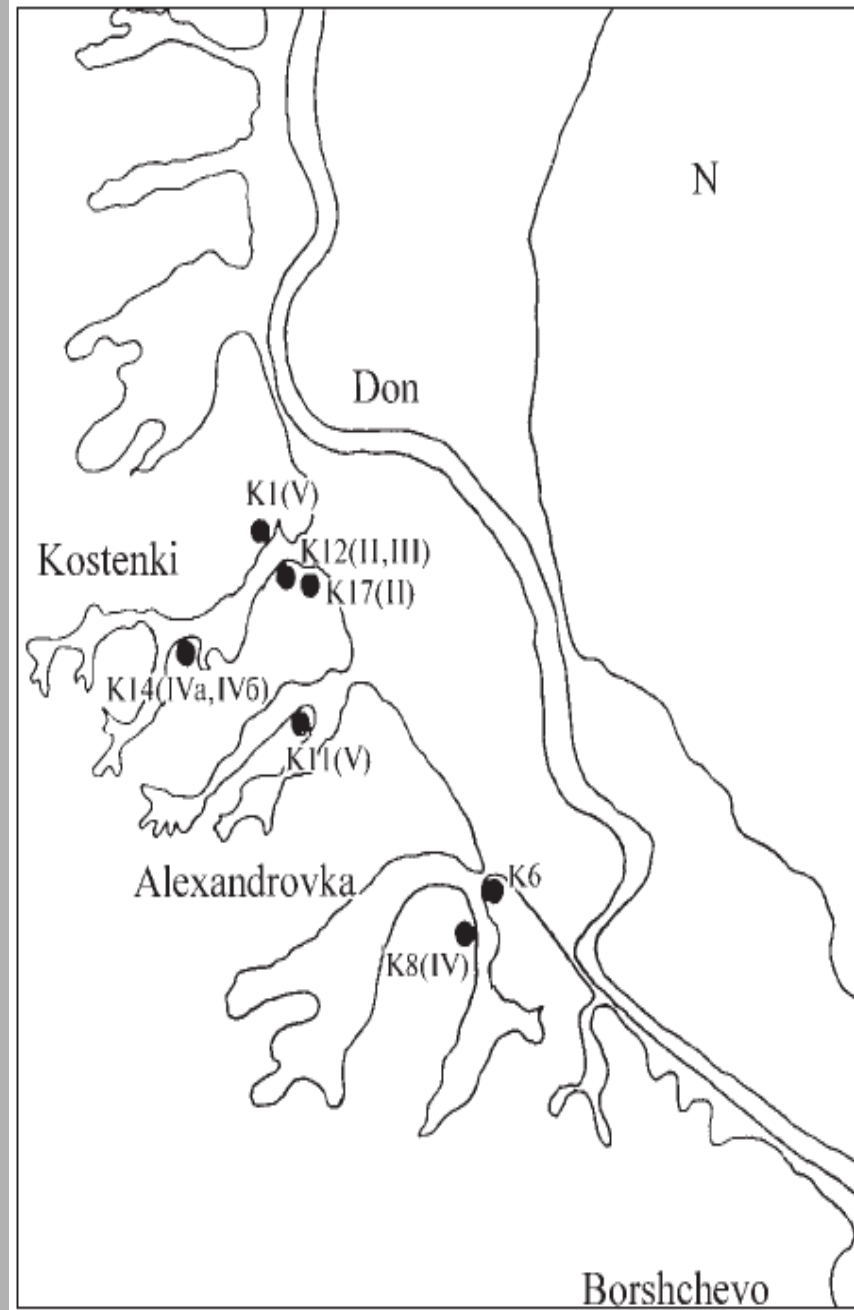

FIG. 1 – Kostenki-Borshchevo area. Sites of chronological group I (ancient) (33-40 kyr BP).

TABLE 1.

Chronometric results for the lower cultural layers of Markina gora (Kostenki 14) (Sinitsyn et al., 2002a, 2002b; Haesaerts et al., 2003).

Layer	Result BP	Material
horizon in ashes	20 640/+170/-160 (GrA-18230)	bone
	32 420/+440/-420 (GrA-18053)	charcoal
IVa	27 400±5500 (LE-5271)	bone
	29 700±400 (GIN-8025)	bone
	32 060±260 (OxA-9567)	charcoal
	32 180/+450/-420 (GrA-13293)	charcoal
	33 280/+650/-600 (GrN-22277)	charcoal
	33 200/+510/-480 (GrA-13301)	charcoal
horizon in soil	20 890±280 (GrA-18231)	bone
	34 550/+610/-560 (GrA-13297)	charcoal
IVb	32 600±280 (OxA-9568)	charcoal
	35 280±330 (OxA-9569)	charcoal
	34 940/+ 630/-590 (GrA-13302)	charcoal
	36 040±250 (GrA-15957)	charcoal
	36 540/+270/-260 (GrA-15961)	charcoal
horizon of hearth	35 330/+240/-230 (GrA-15958)	charcoal
	35 870±250 (GrA-15962)	charcoal
	36 320/+ 270/-260 (GrA-15956)	charcoal
	36 010/+250/-240 (GrA-15965)	charcoal
	37 240/+430/-400 (GrA-10948)	charcoal
	34 300±2900 (UIC-749)	IRSL
	44 900±3800 (UIC-748)	IRSL

Na Krymu koexistují středopaleolitické populace

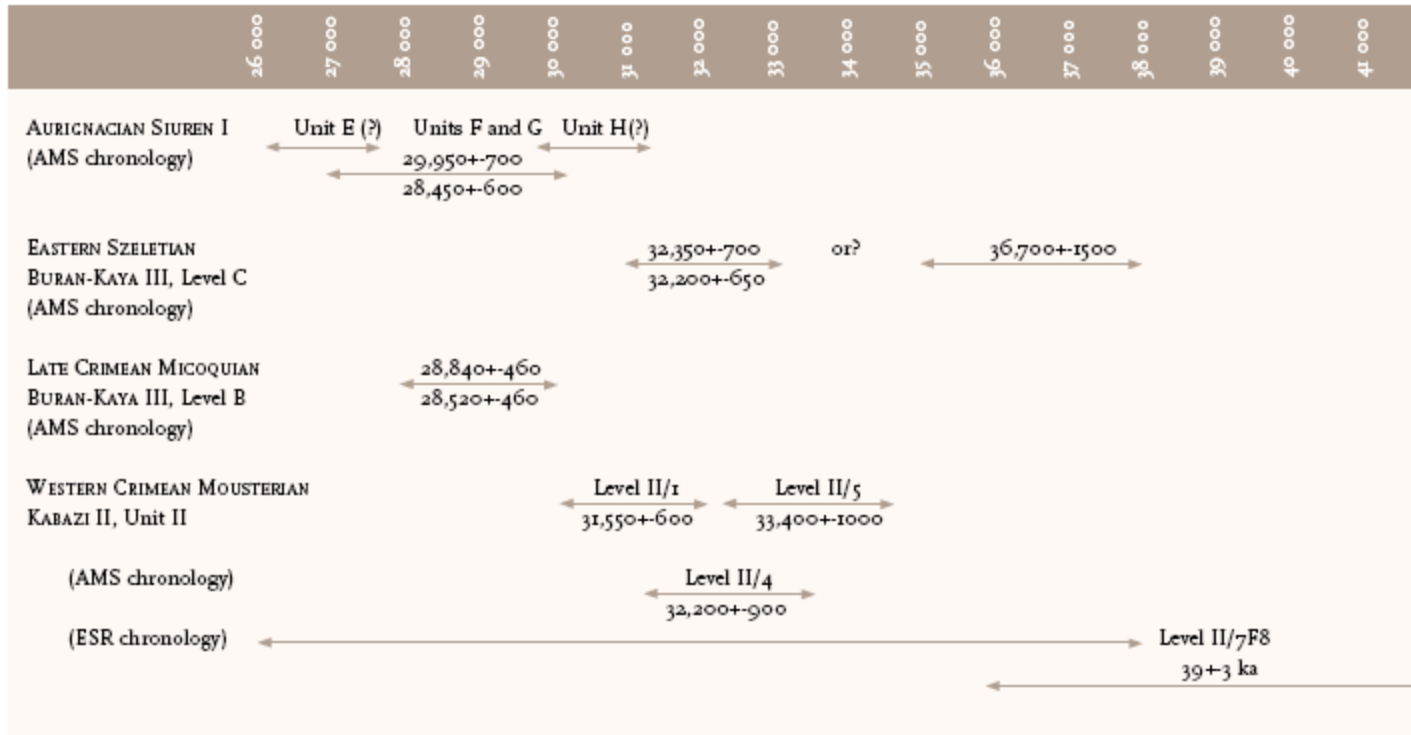
- 1) smíchané soubory aurignacienu a MP v souboru Abri Sjuren
- 2) interstratifikace východního szeletienu středním paleolitem (Buran Kaja III)

Neandertálské populace přežívají až k 28 000

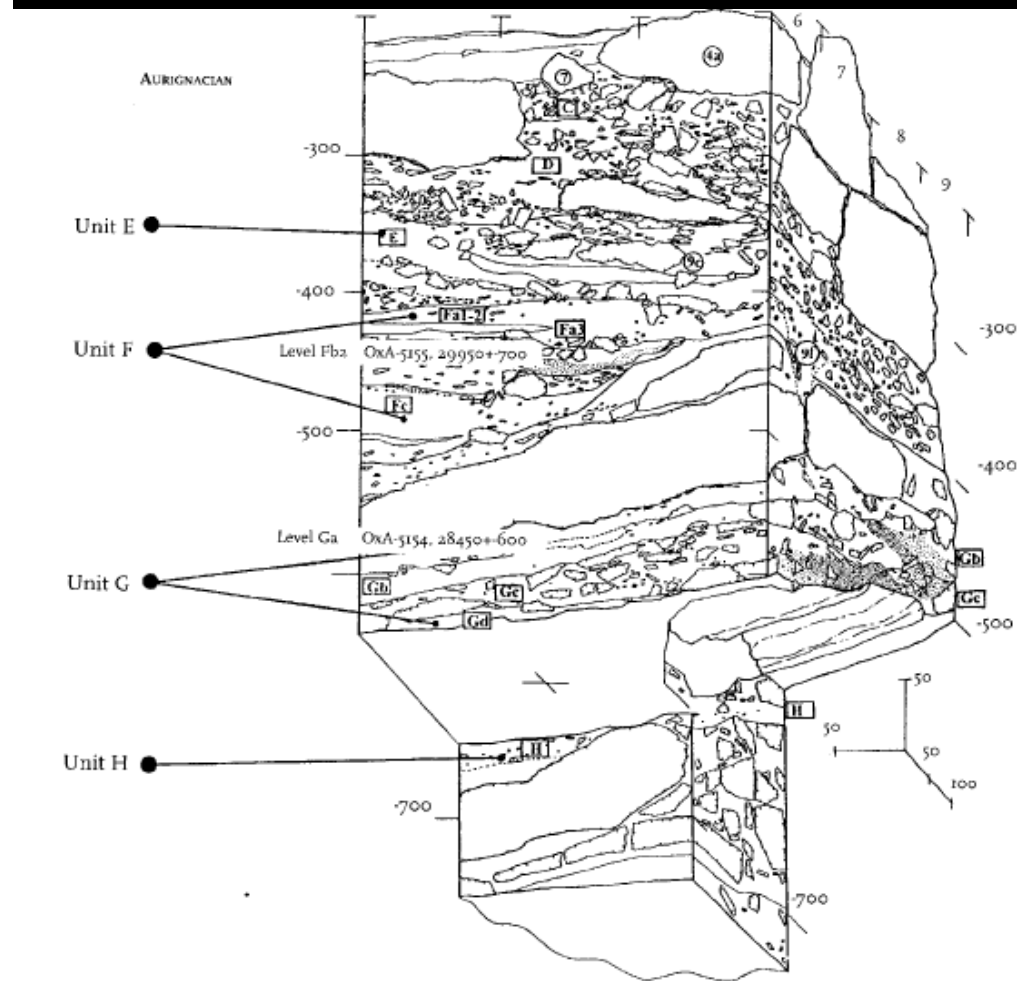
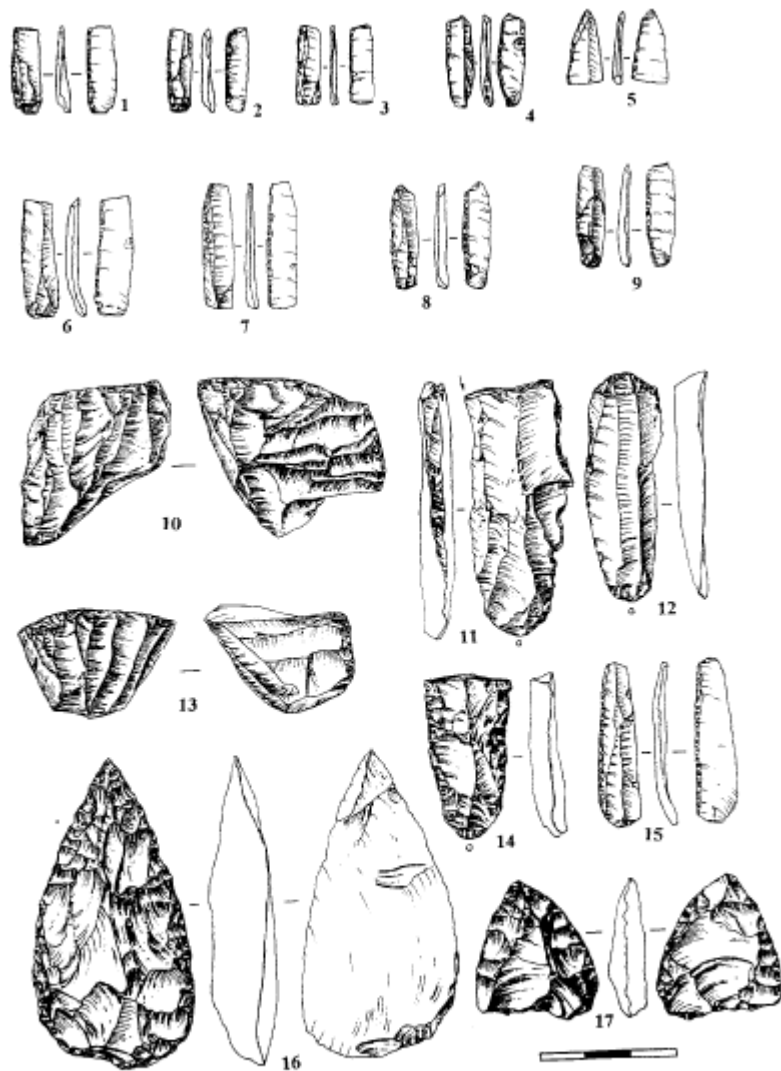
M. Chabai: THE LATE MIDDLE AND EARLY UPPER PALEOLITHIC IN CRIMEA (UKRAINE)
 LES PREMIERS HOMMES MODERNES DE LA PÉNINSULE IBÉRIQUE. ACTES DU COLLOQUE DE LA COMMISSION VIII DE L'UISPP

The AMS and ESR Chronology of Crimean Late Middle and Early Upper Paleolithic (BP).

zi II, and Buran-Kaya III sites.

ic. 8 – Siuren I, Stratigraphy and AMS chronology of Aurignacian occupations.

ic. 9 – Siuren I, Unit G. Tools: 1-4, 6-9, 15: alternatively retouched bladelets and microblades (*Dufour*); 5: alternatively retouched Krems point; 10, 13: carinated cores of Siuren type; 11: burin; 12: end-scrapers; 14: retouched blade; 16: leaf-shaped point with distal and proximal thinning made on transversal flake; 17: bifacial point.